

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА

BIELARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i literaturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, ZAWALNAJA 1-1 (Wilno, Zawalna 1-1).
Redakcyja adžyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Košty wydawaniia pakrywajuc składki.
Składka u hod 4 zał., na paŭhoda — 2 zał.,
na 6 miesiacy — 1 zał.

Абісінія і каля Абісініі

Ад некаторага часу ўвесь сьвет загаварыў аб Абісініі. Розгалас такі дагэтуль мала наагул ведамы гэны край здабыў затым, што на яго востра зубы Італія і імкнецца заваяваць яго аружнай сілай. «Бел. Крыніца» ў мінулым нумары аб Абісініі і аб адносінах да яе Італіі агульныя весткі памісьціла. Астатца нам яшчэ вярнуцца да гэтай цікавай справы, дапоўніць папярэдні наш артыкул і парабіць вывады.

Абісінія знаходзіцца ў паўночна-ўсходняй Афрыцы, ляжыць між Чырвоным Морам і ракой Нілам. Завецца яна такжа Эгіопія. Акружаюць гэты край італійскія, англіійскія і францускія калёніі. Абісінія займае прастор 2.500.000 кв. км., гэта знача — восем разоў яна большая, як усе беларускія землі. На гэтым прасторы жыве толькі да 15 мільёнаў насельніцтва.

Насельніцтва Абісініі неадналітае. Пераважаюць аднак сэміцкія, сваяцкія жыдом плямёны.

Абісінія пад назовам Эгіопія ўжо ў першым веку хрысьціянства ведамая, як самастойная дзяржава. Праўда, належала яна ў гэтым часе да Рымскай Імпэрыі, але толькі часова. У IV в. на Хрысьце прыняла хрысьціянства і ад гэтага часу ўжо бадай ніколі ня трапіла характару незалежнай дзяржавы. Дзейная жывучасць. Перасталі існаваць: Рымская Імпэрыя, старадаўняя дзяржава раман-германскія, славянскія, дынастыі Мэровічаў, Каролінгаў, Гогэнштаўфаў, Габсбургаў, Гогэнцолернаў, Рурыкавічаў, Раманавых і інш., тымчасам Абісінія і дынастыя яе валадароў — Саламонідаў астатліся існаваць да сьняня. І сьняняшнія сэміцкія плямёны, якія становяць галоўную аснову Абісініі, з гордасьцяй цьвердзяць, што яны і іх цары паходзяць проста з жыдоўскага роду цара Давіда. Спатыкаем у Абісініі такім чынам адзінае на сьвеце зьявішча: большасьць народу што да нацыянальнасьці сваяцкая жыдом, сэмітам, а што да веры — хрысьціяне.

Хрысьціянства прынялі абісініцы з Эгіпту ў коптыйскім абрадзе. Гэлавой абісінскай царквы ёсьць патрыярх у Александрыі. Абісінская царква падобная да праваслаўнай; абісінцаў каталікоў усяго толькі 30 тысяч.

Пачаўшы ад VII в. аж да XV з перарывамі абісініцы мусілі шмат праліць крыві ў абароне сваёй дзяржавы і веры ад на-

ступаючага на іх магометанізму. З барацьбы гэтай выйшаўшы пераможцамі, змушаны былі спаткацца з варожай сілай, страшнейшай ад напярэдняй — з дзікімі нэгрытанскімі плямёнамі — Галля. Гэтыя плямёны няраз нападлі на Абісінію і страшна яе спустошылі.

У XVI в. першы раз паяўляюцца ў Абісінію португальцы. Былі гэта першыя эўропэйцы, з якімі ў паршчыню спаткаліся абісініцы. Хутка паявіліся тут з Эўропы купцы, вучоныя, місіянары. Спатканьне гэта для Абісініі было карысным. Праз эўропэйцаў абісініцы запазналіся з культурай, якая дала ім магчымасьць перамагчы і пабіць гэныя дзікія плямёны.

Але пасля гэтага чакала Абісінію новае няшчасьце — унутраная рэлігійная барацьба на грунце правільнага разуменьня хрысьціянства. У выніку гэтай барацьбы Абісінія падзялілася аж на некалькі самастойных каралеўстваў, як Амгара, Тігрэ, Каффа, Энэррэя, Аффар, Шчога і інш. Але ў XIX в. паявіліся мудрыя і дзейныя абісініцы каралі, якім удалося ўзноў аднавіць абісініскую аб'яднаную незалежную дзяржаву.

Сярод цароў Абісініі паяўляліся людзі, якія пачалі што-раз больш цікавіцца эўропэйскай культурай і цывілізацыяй і карыстаць з іх. Але не драмала і Эўропа. І яна «цікавілася» ўважна Абісініяй. Яна хутка пазнала, што вялікія прыродныя багацьці някультурнай, а часта і цалком дзікоў Абісініі, лёгка могуць стацца яе ўласнасьцяй. Пачаліся колёніяльныя заваяваньні Абісініі і эканамічная эксплёатацыя яе багацьцяў. Незалежнасьці аднак сваёй край гэты бараніў заўсёды з дзіўным гэройствам. Так напр. у 1896 г. Абісінія пабіла італійскую армію так, што яна гэта і сьняня помніць. Вынікі барацьбы Абісініі за сваю незалежнасьць былі ўрэшце тыя, што пасля сусьветнай вайны, яна, як незалежная дзяржава, сталася сябрам Лігі Народаў.

Ня глядзячы на гэта, дыктатар Італіі Мусоліні, які ўважае, што Італіі ў сябе дома пэсна, што Італія мусіць быць сілай непераможнай і які дзеля гэтага рашыў проста, бяз лішняй цэрэмоніі, Абісінію заваяваць, зрабіць сваёй калёніяй і заўладаць яе багацьцем на славу італійскага фашызму.

Ці яму аднак гэта ўдасца — можна сумнявацца. Абісініі па-

мога сама яе горыстая і бездарожная краіна, у якой ваяваць эўропэйскімі спосабамі цяжка. Паможа Абісініі высокая гарачыня, якую вытрымаць нялёгка й італійцам, асабліва, калі вайна запягнецца. Паможа Абісініі вялікая баявая адвага яе насельніцтва, якое да таго, хоць горш ад італійцаў, але насыпела азбройца так-жа не найгорш. Урэшце Абісініі памогуць ня толькі моральна, але і фізычна народы Афрыкі і Азіі. Так напр. амэрыканскія нэгры ўжо рыхтуюцца да выезду ў Абісінію для помачы сваім крыўджаным братам. Узноў-жа нядаўна ў Аддіс-Абэбі, сталіцы Абісініі, адбылося сабраньне прадстаўнікоў Эгіпту, Сырыі, Індыі і многіх плямён арабскіх, на якім пастаноўлена памагачь Абісініі. Да таго-ж ня дрэме й Японія. Яна ўжо даўно шле ў Абісінію аружжа, а так-жа й сваіх ваенных інструктараў. Урэшце цяперашні цар Абісініі, разумеючы грознае палажэньне, так жа ня дрэме: яго войска школяць дазнаныя ваенныя інструктары, ён у меру сіл эўрапеізуе свой край, а так-жа ў імя незалежнасьці Абісініі, якая пратрывала 1.900 гадоў, лучыць і аб'ядняе і тыя дзікія плямёны, якія дагэтуль нямнога лічыліся з яго ўладай.

Словам, у італійска-абісінскай вайне, якая насыпала, на двое бабкі варажыла. Магчыма, што на першы пачатак Італія пераможа, але каб надоўга і назаўсёды — сумняваемся.

У кожным разе з гэтай усей справы можа выйсьці вялікі на сьвеце закалот, водгукі якога могуць дакаціцца і да беларускага народу, шмат у чым яго навучыць і шмат у чым, прынамсі моральна, падкрасіць яго ў ягонай вызвольнай падарожы.

Narada „pryjacielaŭ“ z woraham Abisinii

Los Abisinii, jak i ūsiaje Afryki, a tak-ža inšych narodaŭ, panawolonych u kalonijach eŭrapejskich dziaŭŭ, ciapier całkom zaležny ad wialikich dziaŭŭ eŭrapejskaha kontynentu — haloŭna Anhlii i Francyi.

Woŭ-ža hetymi dniami adbylasia ŭ Paryżu konferencyja pradaŭnikoŭ Anhlii, Francyi i Italii, na jakoj dumaŭli, hawaryli i radzilisia, kab jak radzialicca bahaćciami Afryki, u tym liku i bahaćciem Abisinii, — i bliez wajny Italii z Abisinijaj.

Da zhody adnak „pryjacielaŭ“ z woraham Abisinii nie dajšlo — nie dahawarylisia. Pašla hetaha buduć jašče „ratawać“ Abisiniju ad Italjancaŭ u wieraŭni ŭ Lizie Narodaŭ.

Ratunak Abisini ad worohaŭ i „pryjacielaŭ“ joŭ adzin — ułasnyja sily ŭ sajuzie z inšymi panawolеныmi narodaŭ.

3 царкоўнага пагосту

Цяжкую спадчыну дасталі Беларусы па царскай Расеі — зрусыфікаваную праваслаўную царкву, расейскую царкоўную іерархію і абмаскоўленае духавенства.

У гэтым палажэньні праваслаўна-царкоўнае жыццё на беларускіх землях пад Польшчай знаходзіцца і цяпер.

Духоўнік павінен блізка стаяць да народу — павінен адчуваць яго гора, а радавацца яго шчасцем; духоўнік павінен быць звязаны з народам ня толькі духова, але так-жа й кроўна, г. зн. павінен паходзіць з народу.

Мы, беларусы, свайго праваслаўнага духавенства амаль ня маем; беларусы-святшчэньнікі амаль ніякага ня маюць голасу ў царкоўнай іерархіі; мы маем духоўнікаў толькі выканаўцаў праваслаўнага культу і зборшчыкаў „дабравольных хвяр“ на карысьць іерархіі, якая расейскімі друкамі далей утрымлівае ў нашым народзе царска-расейскую спадчыну — маскоўшчыну.

З гэтай акцыяй русыфікацыі праз царкву беларускае праваслаўнае грамадзянства даўно ўжо вядзе барацьбу і дамагаецца ад царкоўнай іерархіі: 1. спынення русыфікацыі, 2. беларусізацыі царкоўна-рэлігійнага жыцця на беларускіх землях і 3. дапушчэньня да рашучага голасу ў справах царкоўных беларускага духавенства. Але аб гэтым расейскае духавенства — вышэйшае, на чале з мітрапалітам Дзянісам I ніжэйшае — і слухаць ня хоча. З гэтага выглядае, што Праваслаўная Царква на Беларусі — гэта расейская пляцоўка. І сапраўды, гора святшчэньніку-беларусу ў сваім родным Краю: актыўны святшчэньнік-беларус сядзіць у малым і бедным прыходзе, а маскарусыфікатар мае прыход і вялікі і багаты; маладому, энэргічнаму і народна актыўнаму святшчэньніку-беларусу знаходзіцца месца на Лэмкаўшчыне, а ў беларускіх прыходы прысылаюць „рэтивных“ маскарэў.

Епархіяльныя кансысторыі беларускіх епархіяў абсдажаны такжа ў большасьці маскарэмі, якія без спраўівы выконваюць загады мітраполіі.

Вось сьвежы факт: у Віленскую кансысторыю назначаны п. Голубовскі — расеец. Нават расейскае мясцовае царкоўнае грамадзянства выступіла супроць гэтай кандыдатуры, але гэта нічога ня значыць, бо Голубовскі гэта даўнейшы супрацоўнік мітрапаліта Дзяніса.

Беларускае грамадзянства такжа не здаволена гэтай царкоўнай палітыкай — у кансысторыі павінен увадзіцца беларускі элемент і то кваліфікаваны з боку беларускага, бо нам могуць сказаць, што і п. Голубовскі „тоже бѣлорусъ“. Але ж патрэбы Беларусаў і гнію з боку іхняга ў гэтых справах праваслаўнае іерархіі не бярэ пад увагу. Яна мае сваю мэту — ўдзяражаць у царкоўным жыцці расейшчыну.

Супроць гэтага Беларусы павінны заняць становішча больш рэальнае чым дасюльшняе і больш рашучае: ня даць расейскай праваслаўнай іерархіі і русыфікатарам беларусаў — маскарэ папом грошай на абмаскоўленьне сябе; беларусы павінны ад русыфікацыі бараніцца так-жа, як і ад полёнізацыі. Дык аніводнае залатоўкі на русыфікацыю беларусаў! Н—скі.

Z wybarnaha frontu

Na wybarnym froncie cicha. „Wybary” u Sojm i Senat adbywajucca spakojna na wybarnym panadworku — u kabinetach wybarnych kamisijaŭ.

Pawodle nowaha wybarnaha zakonu — nowaj wybarnaj ordynacyi — haloŭny akt wybaraŭ u Sojm użo adbyŭsia 14 hetaha m-ca: wybarnyja kamisii ŭstanawili špis kandydataŭ na pasłoŭ, na jakich buduć mahčy, chto achwotny, hałasawać 8 wieraśnia siol.

Nia treba čakać i hałasawańnia 8 wieraśnia, kab skazać ab wynikach sojmawych „wybaraŭ” — jany użo wyraznyja: nowy Sojm budzie składacca z pasłoŭ B. B. i ich prychilnikaŭ. Heta šćwierdžajuć wyznačanyja kandydacy.

Słowam, haloŭny akt wybaraŭ u Sojm, biezprykmetna ŭ šyrokich masach, użo adbyŭsia. Hałasawańnie 8 wieraśnia palityčnaha nastroju użo pradbačanaha Sojmu nia źmienić.

Kandydacy:

Na čale špisu kandydataŭ na pasłoŭ u nowy Sojm stajac sučasnyja polskija ministry, haloŭnyja kiraŭniki B. B., wysokija ministerskija čynoŭniki i byŭšyja pasły B. B. Dalej stajac pradžaŭniki wialikaha promysłu, abšarniki i niekalki kslandzoŭ.

U našym Kraju wyznačany kandydataŭ na pasłoŭ polskija wajskowyja asadniki, bujnyja abšarniki i b. pasły B. B., palimenna: hienierał Żelihoŭski, žonka pałkoŭnika Prystora, hraf Tyškiewič, hraf Hutten-Čapski, kamianičnik Pimonow, abšarnik Šelewič, wajskowyja asadniki Taurogiński, Zadurski i inšyja.

Bajkot wybaraŭ i razwał „Wyzwaleńnia.”

U prošłym numary „B. Kr.” my padawali, što ŭsia polskaja apazycja, a tak-ža i apazycja narodnych mienšasćiaŭ, ciapierašnja wybary u Sojm i Senat bajkatujuć — nie padajuć swaich kandydataŭ na pasłoŭ i nia jduć na hałasawańnie. Hetakija pastanowy wydali žezdy, kanhresy, a centralnyja orhany hetych apazycyjnych arhanizacyjaŭ swaje pastanowy wykonywajuć — u wybarach učasć nia bieruć.

Nie datrymali pastanowy swaje arhanizacyi tolki byŭšyja pasły „Wyzwaleńnia,” jakija zhawarylija z partyjaj B. B. i, da ich pryłučyŭšysia, pajšli na wybary: hetyja „buntaŭšczyki” z „Wyzwaleńnia” pastawili kandydataŭ na pasłoŭ u nowy Sojm. Centralnaja ŭlada „Wyzwaleńnia” adnak paplaradniał swajej pastanowy trymajucca i wybary bajkatuje.

Niezależna ad polskaj apazycji, bajkatujuć hetyja wybary: Ukraincy (aprača UNDO, jakaja pryjmaje čynnae učasć u hetych wybarach) F. N. J. — Front Nacyjanalnoj Jedności — ukrainkija socyjalisty i arhanizawanyja žančyny, i Litoŭcy — Tymčasowy Litoŭski Nacyjanalny Kamitet u Wilni.

Nie bieruć učasć u hetych wybarach i Bielarusy — Bielaruski Nacyjanalny Kamitet, jak reprezentacyja arhanizawana Bielaruskaha hramadźanstwa, pastanawili nia brać u hetych wybarach nijakaha učasćia.

Lehalnaść bajkotu wybaraŭ.

Jak bačym, nihto z bajkatawańniem wybaraŭ nia skrywajucca i nihto nia robić hetaha pacichu, a bajkatujuć adkryta i hety bajkot jość lehalny. A heta prawodziacca nie ŭsupiereč abawiazujućym zakonam.

Prymusu hałasawać niamal lści da hałasawańnia heta prawa hramadźian, ale nie abawiazak. Hramadźianin maje prawa hałasawać, ale nia musić. Niekarystańnie z prawa hałasawańnia nia jość prastupkam, a dzieła hetaha i niamal nijakaj kory za niehałasawańnie.

Z hetaha jasna, što možna nie hałasawać i ab swajej pastanowie niehałasawańnia druhim raskazywać.

Čamu Bielarusy bajkatujuć wybary?

Nowy wybarny zakon — wybarная ordynacyja — nie daje prawa wybaršczykam biespasredna wystaŭlać kandydataŭ na pasłoŭ u Sojm i Senat i nie daje prawa hałasawać u Senat šyrokim pracounym masam — slalanam i robotnikam, jakija nia majuć wyšejšaj ašwity abo asabistaj zasluhi dla polskaha haspadarstwa.

Pawodle hetaha zakonu, kandy-

Litoŭski hołas ab w, barach

„Wil. Rytojus” z 21. VIII sioleta ŭ artykule pad zahałoukam: „Pa abjaŭleńni kandydataŭ”, miż inšym piša:

— 15-ha bish. mies. uwa ŭsich bebekaŭskich hazetach byli abjaŭleny kandydacy ŭ polski sojm. Takim čynam, ciapier użo wiedajem, z jakich ludziej budzie składacca budućy polski sojm, u jakim budzie 208 pasłoŭ...

Biarućy pad uwahu toj fakt, što ani bielarusy, ani litoŭcy swaich kandydataŭ u sojm nia stawiać i nia ciakawacca tym, chto ŭ sojm papadzie, — možna było b ab hetym nia pišać sušim. Adnak jość niešta, što nas zmušaje padzialicca dumkami z čytačami ab samych kandydatach.

Nacyjanalny skład Wilenščyny, jak wiedama, duża raby. Na niewiali-

dataŭ na pasłoŭ wystaŭlajuć specyjalnyja kalehli, jakija składajucca z pradžaŭnikoŭ terytoryjalnaha samaŭradu i haspadarčych arhanizacyjaŭ — samaŭradu haspadarčaha; mohuć być jašče ŭ kalehli i pradžaŭniki „placisotak” — placisot wybaršczykaŭ z rejalnym paswiedčańniem swaich podpisu mohuć pasłać u hetu kalehiju adnaho pradžaŭnika.

Jak prawiedzienny wybary ŭ našym Kraju ŭ sučasny samaŭrad, my ŭsie dobra wiedajem.

I woś, hetak wybranyja samaŭrady wyznačili ludziej u kalehli, jakija wyznačili kandydataŭ na pasłoŭ u Sojm. Jasna, što siarod hetak wyznačanych kandydataŭ nia spatykajem aniwodnaha kandydata bielaruskaha — świadamaha i aktyŭnaha bielurusa.

I sapraŭdy, pačwiardžajucca toje, što pastanawili Bielaruski Nacyjanalny Kamitet. — „Nowy wybarny zakon hetkim prawam pazbaŭlaje 2 500.000 Bielurusaŭ uhranicach Polskaj dziaŭzawy biezpasredna pasłać u dziaŭzauŭnyja zakonadaŭčyja pałaty swaich pradžaŭnikoŭ, jakija należna baranili-b tam prawa Bielaruskaha narodu ŭ Polšcy.”

Dziela ŭsiaho wyšej skazanaha, bielaruskija narodnyja masy pryjmaj nijakaha učasćia ŭ sučasnych wybarach nia mohuć i hałasawać nia majuć za kaho.

kaj ploščy żywje niekalki narodaŭ. Dawoli ŭspomnić, što nawat pawodle aficyjalnych dadziennych u Wilenščynie żywje niepalakoŭ 41,1 prac. usiaho nasielnictwa. Tyja, da jakich należa ŭ dziaŭzawie rašajućy hołas, bierućy pad uwahu nowy wybarny zakon, čwierdźać, što ŭ nowym sojmie buduć pasły i ad nacyjanalnych mienšasćiaŭ. Trymajuccyja hetych sloŭ, bebekaŭskija hazety taksama čwierdźili i čwierdźać ciapier, što ŭ sojm majuć uwajści takija ludzi, jakija žwiazany z takoj ci inšaj mienšasćiaŭ nasielnictwa i jakija znajuć i adčuwaŭ jaho potreby. Znača, wywad z hetaha byŭ-by taki: pasłami pavinny być tolki ludzi miascowaha pachodžońnia — ad palakoŭ palaki, ad żydoŭ żydy, ad bielurusaŭ bielarusy i h. d.

Jak jość u inšych wybarnych akruhoch z abjaŭlenymi kandydataŭmi — trudna skazać¹⁾. Ale z kandydataŭmi Wilenščyny sprawa użo susim jasnaja. Z abjaŭlenaha špisu widać, što značaja časć kandydataŭ u pasły — ludzi nie miascowyja (Birkenmayer, Pełčyńska i rad asadnikaŭ) i badaj adny palaki, nia ličacy rabina Rubinšteina i maskala Pimonowa. Jak heta pahadzić z nieadnalitnym što da nacyjanalnasći nasielnictwam, niachaj adkažuć tyja, jakija čwierdźili i čwierdźać, što nowy wybarny zakon jość demokratyčny i zdawolić potreby ŭsich życharoŭ biaz rożnicy nacyjanalnasći.

Proźwiščau ŭsich abjaŭlenych kandydataŭ nie nazywajem, bo, dziela pryčyn pryncypowych i dziela wyšej skazanych, wybarami ŭ sojm my nie zacikaŭleny. Ale, jak žychary hetaha kraju, majem abawiazak padčyrknuć, što nia mohuć być pradžaŭnikami hetaha kraju ani niadaŭna prysłany z Pamora Birkenmayer, ani slaŭnaja ŭ prociŭlitoŭskaj presawaj kampanii Pełčyńska, ani bujny pamieščyk Tyškiewič, ani asadniki, ani naznačanyja administracyjaj wałasnyja wojty. Nia možna budzie ŭrešcie ličyć pradžaŭnikom 41,1 prac. nacyjanalnych mienšasćiaŭ Wilenščyny i rabina Rubinšteina i starawiera Pimonowa, kali jany papaduć u sojm... — P. Ł.

¹⁾ Taksama, jak i ŭ Wilenščynie. P. Ł.

„CARSTWA KATARHI”

U Italii niadaŭna wyjšla knižka pad nazowam „Carstwa Katarhi”, u jakoj apisana żywćio ŭ Sawietach i ahułam „cywilizacyja” Rasiei.

Luidži Barzini — aŭtor hetaj knižki, jak sam piša, niadaŭna wiarnuŭsia z Sawietaŭ, dzie doŭha prabywaŭ, wiedaje Rasieju darewalucyjnuju i dobra znaje rasiejskuju historyju.

Barzini piša: Rasieja — heta Azija. Rasieja zaŭsiady bajałasia Eŭropy; bajałasia jana j naplywu čužyncaŭ z Eŭropy. Kaliś bajałasia čužyncaŭ dzieła taho, što hety čužyniec byŭ katalik abo protestant; paśla bajałasia čužyncaŭ tamu, što čužyniec liberal abo rewalucyjner; a ciapier bałacca čužyncaŭ, bo čužyniec „kapitalist-buržu”.

Pawodle aficyjalnaj wiery Rasiei, daŭniejšaj i ciapierašniaj — čornaj ci čyrwonaj — čužyniec zaŭsiody byŭ i jość „jeretik u carkwie”. Ale jšče nikoli Rasieja nie hladziela na Eŭropu z hetkim hlybokim pačućciom swajej addzielnasći, rożnicy i nienawisći, jak ciapier. Eŭropa nikoli jšče nia była hetak daloka ad Rasiei, jak ciapier. Bałšawizm zawioŭ toje, što ŭwodziŭ car Mikoła I i Alaksandar III — nihto biez dazwołu cara nia moža lehalna wyjechać z Rasiei ŭ Eŭropu.

Ciapierašni „kamunizm” — u sutnasći heta „rusycyzm”. Lenin użo daloka; jaho idej użo ašmiejany i pachawanyja. Pryjšli i zaniali kiruŭčyja stanowiščy ŭ kamunistyčnaj hierarchii ludzi, jakija inakš nia bačać, nia čuŭ, nie razumiejuć aprača: Rasieja. U Eŭropie, takoj ŭlady, jakoj jana jość u Rasiei, nie razumiejuć. Car należaŭ da taje asabliwaje klasy manarchaŭ, jakich wytwarja Azija.

Metaj rasiejskich ŭladaŭ bylo zaŭsiody — zdabyć siłu, pašyryć ŭladaŭnie i wieru, zawajawać „jeretikoŭ” i nawiaruŭ ich na swaju wieru. Kożnaja rasiejskaja ŭlada mlela i ciapier maje smak relihijnaha fanatyzmu, starajućysia być niezależnaj ad ŭstakaj idej ludzkoj sprawiadliwaści.

Paśla kożnaj prajawy eŭropeizacyi nastupaje pawarot da staroha: supročeŭropeizacyja. Eŭropeizawaŭ Rasieju Piotra Wialiki. Čacieła eŭropeizawać i Kaciaryna II; ale spužalaśia Puhačowa, a jšče bolš francuskaj rewalucyi i zrazumiela, što z Eŭropaj Rasiei nle „padarozie”. Stała abcho-dziacca žorstka: zawodziła niawolnictwa, wiešala i wysyłała ŭ sŭlku kożnaha, chto publična hawaryŭ ab hory mužyka. Napoleon tak-ža ŭzwaryŭ eŭropeizacyju Rasiei, ale „dekabrysty” pierapuzali cara Mikoła I, jak francuskaja rewalucyja Kaciarynu II. Strach Eŭropy waročaŭ Rasieju da surowasći aŭtokratyzmu, zbliżeńnia da azijatyzmu. Tady było ŭ Rasiei toje, što j ciapier — nihto biez carskaha dazwołu nia moža pajechać za hranicu, zabaronieny dostup usim knižkam i hazetam z Eŭropy; padzronych u niaprychilnasći da isnujućych paradkaŭ biez nijakaha sudu wysyłaŭ u sŭlku; najenerhičniej dzieł „Triełaja Sekcyja”, jakaja kaliś nazywałasia „achrankaj”, paśla „Čeka”, paźniej „H. P. U.”, a ciapier „Narodny Kamisaryjat Nutranych Spraŭ” Stalina.

Dla Rasiei, carskaj ci sawieckaj, Eŭropa wialiki worah, ad jakoha treba adharadzicca nieprachodnym muram cišyni, kab ab joj u Rasiei nia čuli j nia wiedali, kab narod dumaŭ, što jamu ŭ Rasiei dobra.

Baračba z sialanstwam.

Luidži Barzini mnoha piša i ab baračbie bałšawizmu z sialanstwam. Jon piša: bałšawiki wyjhrali baračbu z sialanstwam dziakujućy azijackaj takticy Lenina, jak kazaŭ: „jak hła-dzić ludziej pa haławie, dyk strach, što pakusajuć tabie palcy. Treba bić pa hetych hałowach”. Hetak kazaŭ i Iwan Hrozny: — „čužyn-cy nia znajuć Rasiei, a ja znuju i kali ja nia budu wiešać swaich pad-danych, dyk jany pawiešajuć mianie”.

Lenin nie zwaročwaŭ uwahi na idej sprawiadliwaści. Usialaki abman, jaki apraŭdywaŭ metu, dla Lenina byŭ nie stydny. „Kali nia ŭmieješ zastasa-

wacca da času, kali nia ŭmieješ poŭ-zać na bruchu pa balocie, dyk ty nie rewalucyjner” — kazaŭ Lenin. Ustanawiŭ jon pryncyp niačasnasći, što stałasia padstawaj bałšawickaj palityki. A heta ŭsio — Azija.

I woś pry pomačy niačasnasći bałšawizm pieramoh sialanstwa. „Ziemo-le sialanam” — abwiaščaŭ bałšawizm, pokul nie zachapiŭ ŭlady i nie ŭkrapliŭsia na zdabytych i pry pomačysialanstwa pazycyjach. Kali ž pačuŭsia bałšawizm na siłach, dyk zrujnawaŭ sialan — niepakornych pierasialaŭ u druhija kra-iny i hetak, razam ŭsich, addaŭ u niawolu bałšawickaj dziaŭzawie. Kab sialanstwa spačetku nie padtrymała bałšawikoŭ, sawieckaha režymu ŭ Rasiei nia było-b.

Moładź šukaje wychadu.

Ab sawieckaj moładzi Barzini piša hetak: Hruby materjalizm atupiŭ moładź. Ale moładź pačynaje użo apamiatawacca. Častka moładzi, wialikaj intelektualnaj wartaści, moralna adrywajucca ad bałšawickaha żywćia — znajomica z literaturaj i filazofijaj Eŭropy i znachodzić u joj świet pa-etaŭ, mysliciełaŭ, relihijnikaŭ. Heta moładź uciakaje ŭ panuryja turmy rasiejskaj dumki; — u cerkwach, dzie nie začynieny, bačym, jak jana pakorna staić na kalenjach.

Kamunizm u niebiašplecy, bo mazhi pačynajuć pracawać. Ale tam choćtoŭ tolki siłnaha cieła; mazhi tam musiać być ahraničany. Bałšawiki ka-žuć: „Niachaj żywuć muskuły, dyk haława budzie mienšaja, a ruki da raboty buduć siłniejšyja”.

Azijackaja industrijalizacyja.

Apiswajućy sawieckuju industrijalizacyju, Barzini kaža: Piotra Wialiki tak-ža śpiašaŭsia zrabić z Rasiei skarbnicu wučonych, ale i jamu tak-sama nie ŭdełałasia, jak i Stalina nie ŭdajucca. Woziać z Eŭropy „specau” i mašyny, a pakul u Rasiei jakajaś mašyna pačnie pracawać, u Eŭropie użo nowaja jość. A heta dla Rasiei najhoršaje i dzieła hetaha tam usio

honiac i ŭsie biahuć, a robić aby-jak. „Dnieprastroj” zrabili honam — użo staić; „Turksib” зроблена — jezdzić niama pa čym. U pramyslawasći toje samaje — mašyny jduć, ale nia mohuć chadzić ludzi. Pradukujuć u sawietach dobra tolki harmaty. Narod nia maje ničoha, a wojska maje ŭsio.

„Piatiletki”: amal usie budynki pieršaj „piatiletki” — adna ruina.

Sutnaść bałšawizmu — žmienność. I tak, u 1918 h. było adno, u 1921 h. inakš, u 1923 h. zusim inakš, jašče inakš u 1928 h., a zusim inšaje ŭ 1934 h.

U ziemiłarobstwie poŭny zania-pad. Kolektyŭnyja i sawieckija haspa-darki — kałchozy i saŭchozy — ni-čoha nia wartu: usio pole zarasło prawoj i apuścilela; naturalnaha hnoju niama, bo niama żywioły, a štučnych hnajoŭ niama, bo niama fabryk; trak-tary ležać u „mašynskładach”, dzie stanowicca mahilnik žaleza žjedzie-naha iržoŭ.

Wajna i budućynia Sawietaŭ.

U zakančeńni swajho apisańnia, Barzini kaža:

U Rasiei adbywajucca pierasialeńnie ludziej zdaŭnych; — daŭniej pierasialali cary buntaŭšczykoŭ, a ciapier pierasialajuć bałšawiki „kontrrewalu-cyjneraŭ”. Ale jšče pierasialeńnie narodaŭ tam nia było takaje wialika-je, jak ciapier. Usie hetyja pierasiale-ncy, heta armija bałšawickich niawolnikaŭ, jakija blasplatna buduŭ sawietam čyhunki i kapajuć kanały, a tak-ža darma rubajuć les. Ratunak dla bałšawickich niawolnikaŭ adzin — wajna. I sapraŭdy, u wypadku, kali-b Sawiety pačali wajawać, dyk na ziem-lach, što prymušany siłaj być pad Sa-wietami — Ukraina, Bielaruś, Kaŭkaz — pačalisia-b paŭstańni. Sawiety vyhla-dajuć, jak strašny stalny pancyr, ale ŭ siaradzinnie hetaha pancyru zmuča-naje, slabaje cieła.

Z. M.

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА.

Беларус у шчучынскіх „культурнікаў“. „Chryscijanska Dumka“ (№ 8/35) — беларускі каталіцкі часопіс падзеяў гэткай весту: — „Кс. праф. др. Я. Тарасэвіч 24 і 25.VII. прабываў другі раз у Вільні, каб пабачыцца з сваімі прыхільцамі, з якімі першы раз ня бачыўся, і 26.VII. праз Рым, Швайцарыю і Парыж ад'ехаў узноў у Зл. Ст. Амэрыкі, дзе стала прабывае. Цікава тут адзначыць, што кс. праф. сар, госьцячы ў сааей радні ў Шчучынскім павеце, меў шмат прыкрасьцяў ад тамтэйшага пазетавага старасты Кавальскага, які нават гразіў яму высылкай з павету за тое, што з людзьмі (тач усе беларусы!) і з сваімі гаварыў беларуску. Але пасля... адпусьціўся, мусіць прыпомніў, што дваццаты век і шчучынскага старасту да нечага абавязвае!...

На лепш сьпісаўся і дэкан у Васілішках кс. Цырскі, які, перапухаўшыся Кс. Тарасэвіча, пасьвяціў раз цэлае казаньне высьсьненню, што там у іх няма (тымчасам усе беларусы!) ніякіх беларусаў, што ўсе палякі, што ксяндзоў беларусаў ня можна слухаць і г. д. Словам, выйшла „пакаталіцка“ аж любі! Можна сабе прадставіць, як жывецца беларусам у гэтых „культурных“ шчучынскіх і васіліскіх абставінах!...

Засудзілі. Віленскі Гарадзкі Суд 21-га жніўня сёлета засудзіў рэдактара „Шляху Моладзі“ грам. Яз. Найдзюка на 3 тыдні арышту і 100 зл. штрафу за надрукаваньне ў № 9 „Шляху Моладзі“ з 1934 году вершаў: М. Машары і Маладога Дубка, а так-жа карэспандэнцыі з Браслаўшчыны, за якія ўспомнены нумар „Шляху Моладзі“ быў Віл. Гарадзкім Старастай сканфіскаваны. Засуджаны падае апэляцыю.

Які будзе Беларускі Адрыўны Календар на 1936 г. Даведваемся, што Беларускі Адрыўны Календар на 1936 г. друкуецца на лепшай паперы ад сёлетага календара і што выдаўцы яго стараюцца, каб зьмест календара быў багаты і карысны, а так-жа каб цана календара у прадажы была паніжана. „Беларуская Крыніца“ у м-цы верасьні выйдзе трэйчы: 5, 15 і 25 га.

З САВЕЦКАЙ БЕЛАРУСІ.

Творы французскага пісьменьніка на беларускай мове. Беларусь кае Дзяржаўнае Выдавецтва пры-

Haspadarčy kryzys
zahranicaj i ŭ Polščy

U mnohich dzlaržawach, jak padajuć hazety, spaścierahajecca palepšańnie haspadarčaha žyćcia — zakančeńnie haspadarčaha kryzysu. Statystyka pramyslowaj pradžukcy pakazwaje, što promysiel u tych dzlaržawach pačynaie produkawać hetulki tawaraŭ, kolkі pradžukawaŭ prad kryzysam. Najlepš heta sprawa staic u Anhlі: anhlіski promysiel pradukuje ciapler na 6 prac. bolš tawaraŭ. jak pradžukawaŭ u 1928 h. Ale nia wyklučajecca, što adciachwaje ŭ hetym ciadžar kryzysu i „pradžukcy“ millitarnaja — wajenaha zbrajeńnia.

Ahulnaja paprawa haspadarčaha žyćcia wyrazna spaścierahajecca ŭ Šwecyi, Norwehii, Danii i ŭ inšych dzlaržawach mienš azbrojenych i mienš majučych pretensii da wialikadziaržaŭnaści.

U Polščy haspadarčy kryzys trymajecca pastaromu. Specyjalny polski instytut, što dasledžwaje haspadarčuju końjunkturę i ceny, padaje takujustatystyku, jakaja pakazwaje, što ŭ polskim haspadarčym žyćci kryzys nie žmianšajecca, a jšče ŭsio ŭhlyblajecca. Ciažar hetaha haspadarčaha kryzysu najmacniej uzwalіsja na ziemlarobstwa — na sialanstwa.

Statystyka heta wyjaŭlaje, što ceny na ziemlarobskija pradžukty ŭ Polščy, apošnimi časami, upali na 2 procenty, a ceny fabryčnych tawaraŭ, za hety-ž čas, upali tolki na 1 procent.

Sialanstwa znaie i z horkaj praktyki, što ceny zbožža ciapler u čatryrazy nižejšyja za ceny zbožža ŭ 1928 h.

Dyk treba było b, kab i ceny fabryčnych tawaraŭ i padatki žmienšylisja ŭ čatryrazy ad taje normy, jakija byli ŭ 1928 h.

Adnak, polskaja ekanamičnaja palityka na hetuju wialikuju rožnicu cenaŭ, a zhetul wyplywajučuju rožnicu dachodaŭ z raschodami ziemlarobaŭ, najmienš zwaročwaje ŭwahi.

Z hetaha my bačym, što ŭ Polščy haspadarčy kryzys, wialikim swaім ciadžaram najmacniej ciśnie ziemlarobstwa — najbolšuju likam i najslabiejšuju arhanizacyjnaja sialanskiju klasu.

Haspadar.

ступіла да выданьня на беларускай мове твораў выдатнага французскага пісьменьніка Рамэн Ролана. У першую чаргу будзе за 2 месяцы зданы ў друк раман „Коля Брэньон“ — у ліку 6.000 экзэмпляраў.

Čarhowaja sesija Lihi Narodaŭ

Čarhowaja sesija Lihi Narodaŭ мае pačacca 9 wierańnia siol. Prad hetaj sesijaj Lihi мае adbyccca narada Rady Lihi Narodaŭ, na jakoj budzie razhladacca dalej sprawa italjanska-abisinskaha sporu.

Hetaja sesija Lihi Narodaŭ budzie mieć nia mała trudnaści wyrašyc sprawu h. zw. italjanska-abisinskaha spo-

ru, pad jakim kryjucca spornyja sprawy ŭ Afrycy Anhlіi i Italijaj, a tak-ža kryžujecca intarasy ŭ tej-ža Afrycy Japonii, Zl. St. Ameryki dy Francyi, zahrožanych namieranaj ekspansijaj Italii ŭ Abisiniu.

Słowam, mižnarodnaja dyplomacyja nad hetaj sprawaj papracuje.

Polšč i bałtyckija dzlaržawy.

Apošnimi časami polskaja zahranicnaja palityka žwiarnula bolš uwahі na bałtyckija wody i tam na pablarožach pačynaie zawodzić družbu, pačynajučy z poūnačy — ad Finlandyi.

„Ilustr. Kur. Codz.“ ab hetym piša tak: „Polšč, heta bałtyckaja dzlaržawa i dzieła hetaha choča mieć dobryja suadnosiny z usimi krajami, što paložany nad Bałtykam“.

Nad Bałtykam lažać, aprača Finlandyi, bližej da Polščy, Litwa, Łatwija i Estonija i hetyja try apošnija dzlaržawy žwiazany miž saboju h. zw. bałtyckim sajuzam. Sajuz hety мае na mecie abaronu swaich dzlaržaŭ i z boku Niamieččyny, z jakoj Polšč мае sajuznyja suadnosiny. Pry hety, spor Litwy z Polščaj za Wilniu

tak-ža мае mocnyja ŭplywy na palityku bałtyckich dzlaržaŭ.

Nadowiačy — u pałowinie h. m-ca — polski ministr zahranicnych spraŭ pałk. Bek, budučy ŭ haścіach u Finlandyi, skazaŭ — „polskaja palityka prostaja“.

Francuskija hazety hetuju „prostuju“ polskuju palityku na Bałtyku tumačać hetak: ministr Bek namahajecca ŭciahnuc Finlandiju, a prez jaje i druhija bałtyckija dzlaržawy ŭ prociūsawiecki sajuz. Pry hetym, taja-ž presa ironizuje, što heta polskamu ministru nia ŭdasca, asabliwa trudna Polščy naładzić sprewuz Litwoj.

Francuskaja presa pastajanna padazraje Polšč, što jana na supalku z Niamieččynaj hatowicca ŭ pachod na ŭschod.

Roznyja wiestki

Z UKRAINSKAHA ŽYĆCIA.

Arhanizacyja moładzi „Łuh“. Ukraincy ŭžo mocna zarhanizawanyja — asabliwa dobra zarhanizawana ukrainskaja moładź. Adna z mnohich arhanizacyjaŭ ukrainskaj moładzi — arhanizacyja „Łuh“ sioleta abchodziła 10-yla ŭhodki swajej arhanizawanej pracy. Uračystaść jubileju „Łuh“ adbylasja 4 žniŭnia sioleta ŭ Lwowie. Na hetu uračystaść žjechalasja z kraju bolš 2000 moładzi, jakaja badziara demonstrawała honar i sławu Ukrainskaha narodu.

Ukrainskaja awijacyja ŭ Amerycy. U Amerycy — u Zlučanych Štatach Paŭnočnaj Ameryki i ŭ Kanadzie, ukrainskaja emihracyja zaŭziata pracuje ŭ kirunku fizyčnaj i duchowaj millitaryzacyi. Tam paŭstajuć celyja pałki ukrainskaha wojska, jakoje školicca wajennoj daskanalnaści wa ŭsiech addzіelach wajennoj zbroi. Nie zabylisja zamorskija Ukraincy i ab awijacyi — jany ŭžo majuć i aeraplany.

Sioleta 1 lipnia amerykanskija Ukraincy lađzili pieršaje šwiata ukrainskaha letunstwa (awijacyi) padčas katoraha ŭžiotami aeroplanu „Ukraina“ šyryli trah-ža i sławu Ukrainskaha narodu.

U Berezku Kartuskuju. Dnia 7 h. m-ca palicyja aryštawała ŭ Łucku kiraŭnika „Narodnoj Torhowli“ Iwana Macyka — ukraince i ŭ toj samy dzień adprawila jaho ŭ koncentracyjny lahier u Berezku Kartuskuju. Adnečasna adprawili tudy ukraince: Ramana Kłosa, Prakopa Pilypciuka, Mikolu Skopciuka i Hornieluka.

Z HAZET.

„...asadniki ŭwaružajucca“. Polskaja hazeta „Piaś“ (33/35) žmieščaie artykuł Stanisława Szczepańskaha. jaki apiswaje žyćcio ŭ Wilenščynie i Nawahradyntie. Aŭtor artykułu, jak sam ŭwiedzić, byŭ tut u našym Kraju sioleta letam i spaściaroh, što ŭ našym Kraju masa wajskowych asadnikaŭ.

Dr. St. Hryniewicz.

Uspaminy z Narodnaha Uniwersytetu.

(Praciab, bl. „Bieł. Kr.“ Nr. 30)

Idu adnak dalej. Adna kamorka nalewa, druhaja naprawa. Chata bycam wymieršy. Nidzie nikoha. Hladžu jašče dalej. U kancy kalidora dzwіery, a za imi niejkijsa cieńkijsa hałasocki. Nu! dumaju, dzіakuj Bohu, niechta-ž jość tutaka.

Stukaju ŭ dzwіery adzin — druhi raz. Za dzwіarmi padniaŭsja homan, niechta niešta prahawaryŭ, čaho ja dobra nia ściamіŭ. Cieraz adčynienyja dzwіery baču wialikuju zalu, z fartapijanam u kucie. Zala prybranaja pryhoža istužkami i zialonymi halinkami. Kala ścienaŭ proścіeńkijsa ławy, kala ich slam i tam paraškідanyja ŭsiončyki. Usłudy adčynienyja wokny, poŭna jasna ha sonka, pach krasak z harodčyka idzie až da henaje izby i nakładaje byccam apošniaje taŭro henaj uračystaj atmosfery zali Narodnaha Uniwersytetu ŭ Šycach.

Pad waknom, kala fartepljanu, sіadziela niekalki dzіaŭčat u wiaskowych wopratkach, z doŭhimi kaśnikami na hałowach. Zdojecca, što ja swaim uwachodam spynіŭ im paważnuju dy adnečasna miłuju hutarku, dzieła taho što hladzieli jany na mianie choć i wietliwa, adnak tak, jak hladziać na čaławieka, jaki prjšjoŭ krychu nie na paru. Adna z prysutnych, z ciomnymi wačyma, karocіeńkim nosam, z zadumіennaściu na twary, wielmi paważnaja, nia hladziačy na swaje maładyja hady, — mahla jana mieć nia bolš

17—19 hadoŭ, — padychodzić da mіanie i, skazaŭšy spakojna swajo prožwiščady paždaŭšy adnu karocіeńkuju časinu, byccam čakajučy, što sam pradstaŭsja, a kali ja dapoŭniŭ henaje farmalnaści, zeklikaje mіanie z wietliwaju ŭsmіeškaj na twary... „sіadajcie, kali łaska... zdojecca zдалok budziecie, sudziačy z pyłu na wašaj wopratcy!...“ A žwiartajučy da inšych dzіaŭčat, kliknuła ich da sіabіe, kab prywitalisja sa mnoju. Tyja padylš da mіanie i pačalasja hutarka...

Niwodnaja mіanie nia pytała, pa što ja, čaho ja čeču. Praŭda, što ja doŭha nia ždučy pajaśniŭ im koratka, ab čym cikawaŭ jedučy ŭ Šycy. Adnak nadta mnie kinułasja ŭ wočy, što hetak woś umiejuć wytrymana прыnčo čužoha čaławieka, zusim im niewіdomaha, prostyja, sialanskija dzіaŭčaty: jany-ž usie, jak ja ŭžo potom ražwіedat, byli pachodžańnia wiaskowaha, amal što nia ŭsie, jak heta kažuć, blaz „kultury“ i „adukacyi“.

U adkaz na swaje pajaśnieńni pačuŭ, što nіama ŭ chacie p. Dyrektara Solaža, što paječaŭ jon da kaścіola (była heta nіadziela) dy što chutka ŭžo wierniecca. Achwotna zhadzilisja miłyja maładyja haspadyni pakazać mnie krychu pamіeškańnie, ustanowy dy adnečasna pieradali roznyja infarmacyi.

Naŭpierad cikawіla mіanie starana sacyjalnaja, kali hetak možna kazać. Pytaŭ ja ich ab pachodžańnie, adkul jany rodam.

Usich sіabrowak na našym kursie, adkazywajuć badziara adna cieraz druhuju dzіaŭčatki, budzie 35. Jość z usich wіadajučy pa što i na što.

Sławaččyny, jość pradstaŭnički dalokich Łužyčan. Pachodžańnia ŭsie sialanskaha. Jość z roznaju padhatoŭkaju. Niekalki majuć końčanuju himnaziju, jość z wučycielskaju seminarijaju, najbolš adnak heta takija, što majuć škołu narodnuju.

Sіadziat jany na kursie woś ŭžo treci miesiac. Žanočyja kursy trywajuć ružna try miesiacy. Mužčyny, kažuć z žalem, i tutaka majuć za nas lepš, dzieła taho, što kurs u ich trywaje až celych pać miesiacaŭ. Našym imkіeńniem, kab pa miery mahčymaści pradoŭžyc i dla dzіaŭčat nawuku na uniwersytecie na plać, kali ŭžo na bolš niemahčyma, miesiacaŭ. Pryjechalі my zдалok, nieznajomyja adna z adnoju, a sіańnia nam prydaјecca, što my znajomyja zmałku, što paradnіlisja z saboju nazaŭsiody.

Pytaju, čamu i skul u ich hetkija blizkijsa adnosiny.

Inakš u nas niemahčyma-adkazwajuć. Henych niekalki miesiacaŭ, chapіla, kab my znajšli toj supolny ślach, toj hrunt, jaki bližejšy na t, jak swajactwa pa krywi.

Znajšli jany supolnuju ideju, dzieła jakoje buduć žyc i henaja idejatak ich paradnіla z saboju. Supolnaju idejaju žjaŭlajecca dla ich праца na wіoscy dzieła karyšci hramadzkaje. Na kursie pabačyli jany sapraŭdnaje žyćcio, ujawіli, što žyli dahetul nia wіedajučy pa što i na što.

Forma hutarki, swaboda, z jakuju hawaryli sa mnoju kursantki, kazala mamentami zabywacca, što hawaruja z maładymi dzіaŭčatami, a možna było думаć, što heta razwažnyja mužy, žwіedaušyja zablytanaść ściažynak žyćciowych i majučych swoj sobski

pahlad na najbolš asnaŭnyja problemy.

Pytaju, jakija mіarkawańni prywіali ich pad strachu ŭniwersytetu. Wychodzić, što dumka uniwersytetu, jak adnaje z najlepšych formaŭ mahčymaści aśwіetnaje pracy, dawoll šyroka raspaŭsłudžanaja u niekatorych pawіetach karonnoje Polščy. Adna z dzіaŭčat mieła swajaka na raniejšym kursie, inšaja čula ad susieda, swajak jakoha chacieŭ wybracca, dy dzieła nіastačy hročaŭ nia pryječaŭ, trecіaja čytała ŭ abіežniku прыsłаным centralaju da arhanizacyi moładzi, da jakoje jana ŭchacie naležyć.

Tyja z Čechasławaččyny mіeli kantakt arhanizacyjny z polskaju centralaju moładzi.

Tyja z sіarednіaj aśwіetaju pryjechalі, kab pahladzieć, jak realizujecca aśwіeta sіarod sluchačoŭ z ahulnym nіzkim roŭniem, jaki moža dać narodnaja škola. Budučyja nastauńniki znoŭ cikawіli ab nowych metodach, jakija možna pabačyc wyklučna na narodnym uniwersytecie.

Što-ž asabliwaha ŭ metodzie narodnaha uniwersytetu, — pytaju. I raskazwajuć jany mnie ab sposabach nawuki na kursie. Jak dakumant, pakazywajuć plan lekcyjaŭ. U planie henym baču niešta nowaje sapraŭdy dzieła mіanie. Prykładam pieršaja lekcyja u panіadzielaŭ zawlecca „kultura wіoski“. Inšaja lekcyja „padarožy“, dalej bačym lekcyi takija jak: „zda-rouje“, „kooperacyja“, „mastactwa na wіoscy“, „hramadzkijsa prablē y“, „padziei žanočaha ruchu“, „špieŭ“, „sіamja“, jak asobny pradmet — „dyskusija“, dalej „literatura“, „hіstoryja rodnaha kraju“, „hіstoryja suśwіetnaja“ i b. d. (d. b.)

Wydawiec A. Šutovič